

מלון יקירין ויהודים נפלאים מלוקט מדברות קדשו ותורתו של רבי חזקוני אביהוציא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאִזְרֵי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

המהנה את הצדיק זוכה לסיוע ממנו

להם זאת, שעל ידי שלא לקחתי מהם זה גרמה להם שחטאו, שאם נהניתי מהם היה מגין עליהם זאת לבלתי יחטאו.

התגברות הצדיק על הגשמיות מגביהה את פשוטי העם

בביאור הדבר כיצד יש ביכולת נתינת דבר גשמי לעזור לסייע ולהציל את האדם מרדת שחת, ביארו בספרי קודש, שמתוך שהצדיק מתעסק להגביה ולרומם בני אדם, מחמת כן נכנסות בו מחשבותיהם החומריות, והגם שמצד עצמו אין לו שייכות לאותם תאוות גשמיות, אבל כדי שיהיה בכוחו להעלות את כל אותם האנשים השקועים בגשמיות, מתעוררות גם בו מחשבות ורצונות גשמיים כדי שהתגברותו על החומריות תסייע גם לכל הדבקים בו להכניע גם הם את כח התאוה שבהם. וכגון אם התעסק הצדיק להגביה אדם הנתון בתאוות ממון, מתעוררת גם בצדיק תאוה וחמדה לממון מחמת אותו אדם שהגביהו הצדיק. ממילא כששב הצדיק בתשובה על הרהור דק שהיה אצלו, מחזיר עמו בתשובה גם את אותו האדם שיש לו שייכות עמו.

וזהו הרמז בדברי חז"ל (חגיגה כ): 'חומר בקודש מבתרומה', שהחומריות המתעוררת אצל הצדיק הקדוש, באה לו מחמת שהוא מרומם ומגביה אנשים פשוטים, ולשם כך מתעוררת חומריות בצדיק כדי שיתגבר עליה ובכך יסייע לכל הדבקים בו. וזה גם הרמז בדברי רש"י (שמות לד א) 'מהיכן נתעשר משה מפסולתן של לוחות', כלומר מהיכן הגיעו למשה רבנו שכולו רוחניות מחשבות גשמיות של עשירות, אכן כיון שעסק בתיקון נפשות ישראל, על כן מן הפסולת של ישראל הנקראים 'לוחות' באו גם אליו מחשבות גשמיות, ומחשבות העשירות של בני ישראל גרמו גם אצלו מחשבות כאלו.

אלימלך ע"ה (קרח ד"ה וידבר), אכן אם היה מקבל מהם הנאה מממונם היה יכול לפעול שיעזבו רשעים דרכם הנלוזה וישובו בתשובה, אך כיון ולא ההנו את הצדיק שוב לא יכול היה להצילם. וזה לשון קדשו: המהנה תלמידי חכמים וצדיקים מנכסיו, אז ההנאה הזאת תביאהו שלא במהרה הוא חוטא להיות רשע גמור לכפור בתורה חלילה וכו', וזהו שאמר 'לא חמור' כו', כלומר, אני גרמתי

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם (טו טז).

ולכאורה מה עניין זה לכאן, כלום שונה הוא הדבר אם כן היה לוקח מהם חמור? הרי קרח ועדתו חטאו והרשיעו בהתקוממותם ומחלוקתם כנגד משה רבינו ע"ה, וכבר בזה אינם ראויים שתתקבל מנחתם.

אלא כך ביאר קודש הקודשים הנועם

מילתא דפליאה

סופו הנורא של המלשין

בקר וידע ה' את אשר לו (טז ה). בפרשבורג עירו של החתם סופר ע"ה היה דר רשע בשם שמחה, שעינו היתה צרה בתלמידי החתם סופר העוסקים בתורה, ואיים שילשין עליהם למלכות כי משתמטים הם מעבודת הצבא, והתרברב כי ילבישם כולם במכנסיים אדומות של הצבא. כאשר נוכחו ראשי הקהל בסכנה המרחפת על הישיבה, אצו אל רבם החתם סופר ונכנסו אליו בעיצומו של לימוד שיעורו בישיבה, כדי להודיעו על כך ולשמוע ממנו כדת מה לעשות, ולפי שלא היה מפסיק אז בדבור רמז להם לומר מה בפיהם, כאשר סיפרו הדברים וגעו בבכיה שצריך לפעול מיד לביטול רוע הגזירה, המשיך החתם סופר בלימודו כאילו מאומה לא היה.

העסקנים הנאמנים נשאו על עמדם ולחשו שוב שצריך לפעול בלי שום דיחוי הורה החתם סופר באצבעו על הגמרא וענה 'הרי אנו עושים', והמשיך להרצות שיעורו בלי שום שינוי.

לאחר השיעור הלך החתם סופר בלויית ראשי הקהל אל המלשין כדי לנסות ולדבר על לבו אך ללא הועיל, אותו רשע לא קם ולא זע מפניהם, והתחצף ואמר שאין לו מה לדבר אתם כאן, ולמחרת בבוקר יוכלו לשטוח כל דבריהם בבית המשפט. נענה החתם סופר ואמר **בוקר וידע ה' את אשר לו**, ומיד עזבו את הבית. לאחר שיצאו מפתח הבית נשתרבה לשונו של הרשע ומחנק עלה בגרונו, אשתו של המלשין בראותה צרתו אצה לה הדרך אחר החתם סופר לבקשו על נפש בעלה שיתפלל לרפואתו, נענה החתם סופר, אני מתפלל עבורו תפלה ההוגנת לו 'למלשינים אל תהי תקוה וכל המינים כרגע יאבדו', ותוך כדי דיבור יצאה נשמתו.

החתם סופר ברצותו לקדש שם שמים ברבים מצא לנכון ללכת ללויה ובשעת ההספד פתח ואמר 'שמחה לארצך' שמחה מובל לקברות לארץ, ממילא 'וששון לעירך', העיר פרשבורג צהלה ושמחה.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

יסוד וקיום הכל - ההתבטלות לצדיקים

לטהור טהור, כמו שאמרו במשנה במסכת זבחים פרק ט' (מ"ה) 'הקרנים והטלפים כל זמן שהם מחוברים יעלו, פרשו לא יעלו, רמז על הנ"ל, אם הוא מחובר לצדיק יעלו עמו אף שהוא בשפל המדרגה. כי כן הוא כח הצדיק לתת טעם בתורה ומצוות שלו להרימם למעלה. עד כאן דברי קדשו.

עבודה עצומה נדרשת כדי להתבטל בפני הצדיק ורק כך יעלה הצדיק

הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא ע"ה שאל את רבו היהודי הקדוש ע"ה על דבריו שאמר בדברי המשנה 'המחובר לטהור טהור, אם כך הוא הדבר נמצא לקתה מידת הדין, הכיצד יתכן שאדם יהיה עבד ה' כל ימיו ובמסירות נפש ממש בכל העניינים עד שיגיע להיות טהור, שכן ישנם חמש מדרגות עד שיבוא האדם לטהרה, כפי שאמר רבי פינחס בן יאיר (ע"ז כ): 'זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, ויבוא אדם שלא עמל ויידמה לצדיק ויהיה טהור בכך, נמצא בא לטהרה בקלות גם ללא סדר המדרגות, וכי הקדוש ברוך הוא ותרוץ הוא. השיב לו הרב היהודי ז"ל שאין זה עוול כלל בחוקו, כי להיות מחובר לטהור יותר עבודה מלהיות בעצמו טהור, שזה עבודה גדולה מאוד להיות דבק לצדיק האמיתי ויותר קשה מלהיות צדיק בעצמו ואין כאן ויתור כלל.

אנשים גדולים בתורה ונפלו לבאר שחת כשלא התבטלו לצדיק

בוא וראה בקרח ודתן ואבירם, שהיו צדיקים גבוהים מאוד נעלה, שהיו ביציאת מצרים ובים ובמתן תורה, ועם כל זה נכשלו בזה שלא היו דבקים במשה רבינו ע"ה שהיה בדורם. ובודאי תחילה היו באיזשהו צד הרהור בדקות גדולה על משה רבינו ע"ה ובאו לכלל זה...

וסיים דבריו: ואתה דע לך שאין להרהר על שום צדיק וידבק עצמו בו ובכל הצדיקים בליבו ומוחו ונשמתו, ויקבל קדושה אף אם אינו נוסע אליו בגופו ממש. עד כאן דברי היהודי הקדוש כפי שהובאו ברמתיים צופים (אליהו רבה פ"ג אות ל"ד).

בטענה זו נמצא עיקר מחלוקתו של קרח, הוא סבר שכאשר יש אדם צדיק ובדרגה גבוהה בבחינת טלית שכולה תכלת אזי אינו נצרך לצדיק, מאחר וצדקותו עומדת לו להעלות מעשיו למען שמו יתברך. אך האמת היא, כי גם טלית שכולה תכלת, שאף אם 'כל העדה כולם קדושים' צריכים הם למנהיג, וכך גם תלמיד חכם שבבחינת כולה תכלת ומלא קדושה, עם כל זה אינו יכול בלעדי ההתבטלות לצדיק.

הצדיקים כבית המקדש שמהם נשפעת קדושה לכל הדור

על דבר זה חזרו ונשנו בהיכלם של צדיקי הדורות יסודות הביטול לצדיקים, וכבר בראשונים הגדילו אומר בזה, וכלשונו של הר"ן ע"ה (דרשות הדרוש השמיני): והוא שאין ספק שראוי שנאמין, שכמו שבזמן שבת המקדש קיים, היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל, כן ראוי שיהיו הנביאים והחכמים מוכנים לקבל החכמה והנבואה, עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים מבני דורם גם אם לא ישתתפו עמם, אבל מצד המצאם בדורם, שהם עצמם כמו המקדש המקודש וכו', ולפיכך בהמצא לחכמים והחסידיים בדורות, יהיה השפע שופע עליהם, ובאמצעותם אפשר שיהיה שופע על כל המוכנים מבני דורם, וכל שכן לאותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם.

גדול כח הצדיק להעלות אף הפחותים המחוברים אליו

וכך היה מרגלא בפי צדיקים המשנה במסכת כלים (פ"ב מ"ב) 'כל המחובר לטהור טהור, וביארו, כפי שבכלי הדין בו כי המחובר אליו הרי הוא כמותו וטהור יחד עמו, כך הוא בכל אדם מישראל, כיון שמחבר עצמו לטהור הוא הצדיק נעשה אף הוא טהור כמותו.

באור יקרות האיר זאת הרה"ק רבי שלמה מרדאמסק ע"ה בתפארת שלמה (פר' צו ד"ה כל זכר) וזה לשון קדשו: גודל מעלת דיבוק חכמים וצדיקי הדור כל המסתופף בצילם ומתאבק בעפר רגליהם, אף כי הוא אינו במדרגה הנכונה עם כל זה אם הוא מחובר לטהור יש לו תקומה להיות לו עליה על ידי הצדיק, כי 'כל המחובר

ויקח קרח וגו' (טז, א).

במעשה קרח נאמר (במדבר טז א-ג) ויקח קרח וגו'. ויקומו לפני משה וגו', נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם. ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה', וכך דיבר בקדשו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה (קדושת לוי פר' קרח ד"ה בוקר) בביאור המשנה (ר"ה כד), 'ראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש', דהיינו, הצדיק יש לו קדושה אחת להתקדש שכבר תיקן עצמו מכל מיני רעות והפשיט עצמו מכל גשמיות, מוכן הוא לעבוד את ה' בלי שום הפסק בעבודה תמה ונקיה שכולה טוב בבחינת 'עשה טוב', ולכן אומר פעם אחת מקודש שכל עבודתו להתקדש ביראה עילאה. אבל העם עונים אחריו מקודש מקודש, שהם צריכים להתקדש בשתי קדושות האחת לסור תחילה ואז לאחוז בדרך 'עשה טוב', יראה תתאה ואחר כך יראה עילאה, ובכך יוכלו להיות מקודשים בקדושתו יתברך.

המעייין בדבריו יראה כי מונח כאן עומק נוסף, והוא שרק לאחר שראש בית דין אומר 'מקודש' אז יכולים שאר העם לענות אחריו 'מקודש מקודש', שכל עבודתם של העם יכולה היא שתצא לפועל רק על ידי ראש בני ישראל הלא הם צדיקי הדורות, וגם אם עומד האדם בדרגה גבוהה בעבודת ה' אינו יכול להשלים מעשיו מבלעדי הצדיק.

טעות קורח שהשלם במעשיו אינו נדרש לעבודת הצדיק

ראיה לדבר הוא האמור בעניינו של קרח שהיה בדרגה גבוהה מאוד, ועם זאת נפל ונכשל למרות מעלתו כאשר חלק על משה רבינו, שכן עיקר הכל להיות בטל לצדיק ורק כך יש קיום לכל מדרגותיו. וזאת אשר ביאר החתם סופר ע"ה (תורת משה פר' קרח) בשם רבו רבי נתן אדלר ע"ה, בדברי המדרש (במדבר יח ג), קפץ קרח ואמר למשה, טלית שכולה תכלת מהי שתאה פטורה מן הציצית, אמר לו משה רבינו, טלית זו חייבת בציצית, אמר לו קרח, היתכן שארבעה חוטי הציצית מתירים את הטלית והיא עצמה שכולה תכלת אינה מתירה את עצמה. מבאר רבי נתן,

בזילין יקרין

פרקי הדרכה ועבודת ה'

על סדר פרקי אבות

העשירות תלויה בתחושת הלב בלבד, ללא קשר לממון שביד האדם

בגופו או בממונו אין זה נחשב לחסרון רק אם מעביר אותו על דעתו, לא כן אם מאמין שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, אזי לא חסר לו דבר בעולמו. ולעומת זה אף כי יעשיר וירבה כבוד ביתו, אם בדעתו אינו שבע מזה הרי הוא עני רחמנא ליצלן.

דעה קניית - קניית הממון יחד עם דעת

על פי זה אפשר לפרש מה שאמרו חז"ל (ויק"ר א' ו) 'דעה קניית מה חסרת, דעה חסרת מה קניית', ולשון קניין האמור כאן צריך ביאור, כלום ניתן לקנות דעת. אלא קניין שייך בממון והכונה שקנה עושר ונכסים עם דעת, כלומר אם קניית דעת יחד עם העושר, ואם כן מרגיש הוא שיש לו ממון הרבה, אז 'מה חסרת', לא חסרת דבר ויש לך הכל, שכן אפילו אם לא היה לו מאומה גם היה שמח כיון שמבין שעיקר העשירות תלויה בהרגשה. אולם אם חסרה לו הדעת, שהוא עני בדעתו שאז אפילו יש לו כל הון יקר ונעים נחשב הוא לחסר ממון, שהרי לא יהיה מסופק אף פעם, ומאחר שאין בו דעת לא יגיע לזה ואף אינו רואה את מצבו אזי אין לו ולא כלום.

השמח בחלקו הוא העשיר באמת גם אם אין בידו מאומה

הוא מה שאמר התנא 'איזהו עשיר' כיצד ובאיזה דרך יהיה אדם עשיר, 'השמח בחלקו' כי כל העשירות היא בדעה שבמוחו שיודע שיש לו כל מה שצריך ואינו נצרך ליותר מכך, וכך יוצא שהוא אכן עשיר אמיתי, מה שיש לו מבין שזה הנצרך לו, ומה שאין לו הוא מהסיבה כי זה אינו טוב עבורו.

ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים לד יא) 'ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב', אינו אומר שיש להם כל טוב, אלא לא יחסרו כל טוב, יתכן ולא יהיה להם אך זה לא חסר להם, כי אם אין להם מה שחפצים בו אות הוא כי זה סיבה לטובתם וממילא כבר לא חסר להם מאומה. אך אם אינו שמח בחלקו לא יועילו כל הון שבעולם להביאו לתחושת העשירות.

בדעתו שהכל טוב ויש לו כל מה שצריך ואינו דואג על מצבו ואינו מתאוה לשום יתרון, אלא שמח בחלקו ומסתפק במה שיש לו הרי הוא עשיר, ואף אם באמת פרנסתו מצומצמת מאוד, כל זמן שאין העניות מבלבלת ומפריעה דעתו ומחשבתו אין זה עניות, ולעומת זה, אם אין האדם קובע בדעתו שיש לו כל צרכו, ואינו מסתפק במה שיש לו, ורוחו נשברת בקרבו על מה שאין לו יותר, הרי הוא עני ואביון אף אם באמת ביתו מלא כסף וזהב, כיון שהוא משתוקק ומתאוה ליתרון ואין לו שביעות רצון, אין לך דל ואביון גדול מזה.

וכן הוא בכל המאורעות והתלאות הבאים על האדם, כגון שיש לו ירידה כלשהי במצבו או חס ושלום יסורים ומכאובים או רדיפות חלילה וחס, אין זה נחשב לחסרון אלא אם כן זה מפריע לו ומבלבל דעתו ומחשבתו, אבל אם יאמין בה' יתברך שהכל מאתו יתברך שמו לעד, ומפי העליון לא תצא הרעות, ואין רע יורד מן השמים, ויקבע בדעתו שהכל לטובתו לא יחסר לו מאומה.

שמיישב בדעתו מדוע שלח לו הקב"ה את החיסרון הזה, בודאי הסיבה לכך כדי שיזכור לשוב בתשובה, או כדי שיוכל לבוא למדריגה גדולה משעכשיו, שזהו כלל, כשאדם עומד במדריגה מסוימת והקב"ה רוצה שיבוא למדריגה גדולה הימנה, הרי ששולח לו איזה צער כדי שיתחזק בתשובה ובדביקות ביראה ואהבה עד שבא על ידי זה למדריגה הגדולה. נמצא כי זה שיש לו דעת להבין את זה, היא הגורמת שאין לו צער במוחו מהסיבה והמקרה שעובר עליו, מפני שיודע שזה אינו אלא לטובתו. וממילא כשמדבק עצמו בתשובה הולך ממנו החסרון, מפני שלא באה אלא כדי שישוב בתשובה.

הוא מה שאמרו בגמרא 'אין עני אלא בדעת', המושג של עניות אינו אלא בדעתו של אדם, כי גם אם יש חסרון

איזהו עשיר השמח בחלקו. (אבות פ"ד, משנה א.)

הגמרא במסכת נדרים (מא.) אומרת 'אין עני אלא בדעת', וצריך להבין, וכי אין עני שנקרא 'עני' מחמת שהוא חסר כל, עני ואביון אשר אין לו במה להחיות נפשו והוא מחזר על הפתחים, ואוסף פרוטה לפרוטה כדי להתקיים, אם כך מהו הפירוש 'אין עני אלא בדעת' שנשמע מכך שאין סוג עני אחר מלבד העני בדעת.

הרב הקדוש בעל מעיין החכמה ע"ה (להרב אשר צבי בן דוד מקארעץ ע"ה) הפליא להסביר את יסוד הענין, הנה אף האדם אשר מתברך בעשירות מופלגת ויש לו בתים מלאים כל טוב, עדיין יתכן שהוא עני ואביון, כי העני הוא מי שאין לו מה שרוצה ואינו חומד ומתאוה למה שאין בידו, כפירוש המילה 'אביון' שהוא תאב לכל דבר, ואם כן אף מי שיש לו הון ועושר בביתו, אם אינו שמח בחלקו ואינו מסתפק במה שיש לו, ועל דרך שאמרו חז"ל (קה"ר א' יג) יש לו מנה רוצה מאתיים ואין אדם מת וחצי תאותו בידו, אם כן לא נקרא עשיר כי אם אביון, כיון שתאב ומתאוה ליתרון כעני המדולדל שאין בידו כלום.

וכיון שעני חשוב כמת לכן אמרו 'אין אדם מת וחצי תאותו בידו', רוצה לומר אין אדם מת בדעת שלו, דהיינו שמרגיש בדעתו כי חסר הוא, אין זאת אלא מחמת 'חצי תאותו בידו', אבל בעצם זה שאין לו ממון עדיין אינו נקרא 'מת', כלומר, אינו נקרא עני החשוב כמת.

וכמו כן להיפך, אף אם האדם הוא עני ורש ואין בידו פרוטה לפרוטה אפילו שיהיה פרוטה חס ושלום, יתכן שלאמיתו של דבר הוא עשיר. והיינו שאינו דואג ומתאנח על מצבו ואין הדחקות והעניות מפריעים סדר יומו, כי הוא שבע רצון ושמח בחלקו באמת, וגם יש לו אמונה שלימה בה' יתברך שהכל לטובתו, ומקבל הכל באהבה, אם כן יש לו כל צרכו ואם כן הוא עשיר, כיון שאינו מרגיש שום חסרון כלל.

אמור מעתה כי עניות ועשירות אינו דבר התלוי במציאות, אלא הכל תלוי ב'דעת האדם' ובמחשבתו, שאם קובע

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל

